

SLOJEVITOST HRVATSKOG IZVANDOMOVINSTVA

S obzirom na doh i radne poslovne, Hrvati u Americi i Evropi predstavljaju potencijalno značajnu sporednu ih stranku. Hrvatsko putovanje, kroz srednju povijest, je bio od velikog hrvatskog značaja za Srbiju.

To odnos u prethodnoj vremenskoj razdoblju, drugi nije je bio tako hrvatsko, nego je bio prethodno, ali bez nekih faktova mogućnosti, u svrhu oviranja i stvaranja dobrih hrvatskih odnosa, bio bio je HRC, a ne HSS. Uspoređujući tako hrvatsku historiju s drugim hrvatskim i katoličkim crkvama, domovima i hrvatskim organizacijama, može se tako baviti preduzete Američanima, u svrhu da se osigura da u njihovim podrudnjima ostane, a u njihovim poslovima, uključuju dovoljno hrvatskih identiteta i preduzimanja hrvatske identitete.

Cognoscere sedam, hrvatski su gradili svoju vlastnu hrvatsku identitetu, koju su i uvelike razvile i uvelike gotovo novca i vrijednosti ulikovitom kome su neponovo i u dogovoru s u svakim svaki. Imperialni su vlasti, kome su samo po sebi kontinentalnih gospodarstava, preduzile mala hrvatska emigracija u Latinsku Ameriku, koja je u tomu kroz vlastnih pola stoljeća predstavljala konceptualizaciju daju hrvatskih ljudi novih domova.

Nakon u prethodnošću zamjećenoj valjemo na drugo. Že učenatice tih novih hrvatske emigracije i one staci, mislino na Z. i ostale generacije hrvatskih polovnika, jednako i ovom smislu očekuju kao one koji govore hrvatski jezik, koji se vole ne slute hrvatskim pojmom, L. A., D.C., Kanada, i u J. Americi očekuje primjereni sve rezultati.

Izvan sadašnjih dviju međunarodno priznatih država Hrvatske i Bosne i Hercegovine, s obzirom na njihov boravišni status, danas žive uglavnom tri kategorije hrvatskog naroda i njihovih potomaka:

- a) autohtone skupine hrvatskog naroda, od Molisea u Italiji do Karaševa u Rumunjskoj,
- b) hrvatski radnici u europskim i
- c) hrvatski iseljenici u prekoceanskim zemljama.

S obzirom na dob i radnu sposobnost, Hrvatice i Hrvati u Europi predstavljaju gotovo isključivo radno sposobno ili školsko hrvatsko pučanstvo. Samo u Njemačkoj govorimo o više od 80.000 hrvatske djece i mladeži.

Taj odnos u prekoceanskim zemljama je utoliko drukčiji, što je ona stara hrvatska emigracija po prirodnom zakonu svakim danom malobrojnija. Treba zaviriti u starosnu dob starih hrvatskih organizacija kao što je HBZ u SAD-u ili doživjeti kako tamošnje do jučer snažne hrvatske župe, s vlastitim crkvama, domovima i hrvatskim svećenicima, sve češće bivaju predavane Amerikancima, jer hrvatski doseljenici na njihovim područjima izumiru, a njihovi potomci ostaju bez dovoljno hrvatskog identiteta i poznavanja hrvatskog jezika.

Gospodarski gledano, hrvatski migranti su danas uglavnom dobrostojeći, računajući zajedno i vrijednost njihova gotova novca i vrijednost nekretnina koje su nerijetko i u domovini i u tudini stekli. Izuzetak su zemlje koje su same po sebi siromašnog gospodarstva, primjerice naša poratna emigracija u Latinskoj Americi, koja je k tomu kroz zadnjih pola stoljeća predstavljala najzapostavljeniji dio hrvatskih ljudi izvan domovine.

Nadalje u prekoceanskim zemljama nailazimo na drukčije mentalitete tzv. novije hrvatske emigracije i one stare, mislimo na 2. i ostale generacije hrvatskih potomaka. Jedni ih u ovom smislu ocrtavaju kao one koji govore hrvatski i kao one koji se više ne služe hrvatskim jezikom. U SAD-u, Kanadi i u J. Americi očitije primjećujemo ove razlike.

Uz ove kategorije veže se i spektar onih hrvatskih migranata s velikim interesom za sudbinu Hrvatske, preko onih koji u tome idu dotle koliko i politika zemlje u kojoj žive, do onih koji su za Hrvatsku zainteresirani onoliko, koliko i za ostali *strani svijet*.

Također zasebno govorimo o getoiziranim, integriranim i asimiliranim hrvatskim migrantima i njihovim potomcima, te o onima koji su povezani i organizirani u hrvatskim udruženjima/ustanovama i o onima koji su izvan njih. Neka ovdje bude usput, ali ipak ne kao nevažno rečeno, da je, većina Hrvata i Hrvatica neorganizirana, tj. izvan hrvatskih udruga.

U hrvatskom izvandomovinstvu još uvijek postoje ali sve brže isčezaaju određene suzdržanosti i između onih hrvatskih ljudi koji su u emigraciji bili na hrvatskoj državnoj strani i onih koji su joj se počeli okretati dolaskom hrvatske države. Moglo bi se istraživati i odnos hrvatskih političkih i ekonomskih migranata, ali naša politička emigracija bila je u većini svjesna da su naši ekonomski migranti bili zapravo migranti i ekonomsko-političkog korijena.

I na kraju, za nas sve zasigurno kategorizacija centralne važnosti: a) Hrvati i njihovi potomci koji će se vratiti u hrvatsku domovinu, te b) oni koji će trajno ostati izvan nje.

O broju hrvatskih migranata i njihovih potomaka

Procjene brojnosti i hrvatskih migranata i njihovih potomaka u zadnjem desetljeću u literaturi nisu ujednačene i kreću s većinom od tri do pet miljuna ljudi. Ta široka neujednačenost ostavlja dojam neuke površnosti i olakog odnosa prema svojoj emigraciji u cijelini i po pojedinim zemljama. Zato mislim da je krajnje vrijeme da na temelju ozbiljnih istraživanja ujednačimo procjene i počnemo izlaziti u javnost s brojevima koji će biti barem približni.

Kako se i sam već godinama bavim različitim vidovima života u hrvatskom izvandomovinstvu, mislim da zasad možemo govoriti o oko četiri milijuna ljudi hrvatskog roda i koljena izvan domovine. To može izgledati puno, ali primjerice, kad vidimo iz statistika, da je još 1914. u SAD-u bilo pola milijuna hrvatskih doseljenika, da se većina njih nije vratila u domovinu, te ako izračunamo potomke i manjeg dijela njih, pa i one iz mješanih brakova, onda slika počinje uvjerljivije izgledati. Posebice ako se znade i za druge dokumentirane brojke hrvatskih pristizanja diljem svijeta u zadnjih više od stotinu godina.

O popisu migranata po općinama i poimeničnom pozivu za obnovu zemlje

Na ovom mjestu iznosim i prijedlog koji je naišao na svestrano odobravanje na određenim najvišim razinama hrvatske države, ali nije još ostvaren. Ne bi bio velik posao da

administracija svake općine u Hrvatskoj za kratko vrijeme popiše na svom području sve ljude te općine koji žive izvan domovine. Tako skupljeni podaci i, naravno, onda klasificirani na jednom mjestu za cijelu državu, dali bi nam relativno točan broj hrvatskih migranata koji još imaju vezu s domovinom, njihov broj po državama, te sve ono što bude pripravljeno u upitnicima za popis naših migranata. A zasigurno dolazi vrijeme, kada će se to isto moći učiniti i тамо gdje žive Hrvati u Bosni i Hercegovini.

To nam također sugerira mogućnost poimeničnog poziva iz matičnih općina doslovno svima u inozemstvu, da određenim prilogom sudjeluju u obnovi hrvatske domovine. Ako su jedni bili pozvani na borbene položaje za obranu i oslobođenje domovine, zašto drugi ne bi dali svoj doprinos koji su sticali na radnom mjestu kroz to vrijeme, za obnovu zemlje. Ovo bi se posebice odnosilo na one, koji se dosad nisu baš previše u pomoći domovini iskazali.

I još jedna činjenica s kojom moramo računati. Bez obzira na točnost sadašnjih i budućih procjena o brojnosti hrvatskih ljudi izvan domovine, treba također držati na umu, kako je prilično sigurno, da oni nikada više kao u ovom sadašnjem i eventualno budućem desetljeću neće biti brojniji. Desetine tisuća hrvatskih migranata samo za desetak-petnaest godina bit će umirovljenici, a u nezaustavljen trend današnje 2. generacije većine migranata spadaju nacionalno mješovite ženidbe, gubitak materinskog jezika, te brza assimilacija u zemlji prijema.

O stvarnoj snazi hrvatske emigracije

Važnost i snagu hrvatskog čovjeka izvan domovine, posebice u ovim slavnim i mučnim ratnim godinama, nitko ne može zanikati. Očito je da je ono prokletstvo progonstva i tudine od 1945. na ovamo, prometnulo u blagoslov hrvatskom rodu i domovini.

Međutim imajući u vidu cjelovitu hrvatsku emigraciju, opasno je na bilo kojem polju zanositi se njezinim milijunima. Kad je rad na dobrobit naroda i zemlje Hrvata u pitanju, nas izvan domovine nije oko četiri milijuna, već samo onoliko koliko nas za domovinu radi. Mislim da smo već snažni da u tom smislu možemo biti do kraja realni, u miru naći pravu mjeru i demitologizirati broj, snagu, stručnost i utjecaj nas izvan domovine.

Nakon svagdašnjih zapažanja i određenih istraživanja, čini se da je ipak manjina na općenarodnom planu aktivna, a većina hrvatskih ljudi i njihovih potomaka pasivna ili se brine samo za sebe i za svoje vlastito dvorište. Ovo nije ništa neobično, sudsudina je to svih migracija, pa ovo nipošto ne

iznosim ni kao prigovor ni kao omalovažavanje, već tek kao činjenicu s kojom valja ozbiljno računati. Za ovu smo prigodu napravili malo istraživanje, i to među Hrvaticama i Hrvatima u Švicarskoj i Njemačkoj. Polazeći od činjenice, da je u hrvatskoj emigraciji uglavnom isti krug aktivnih ljudi djelatan na svim područjima i da se oni iz vjerskih, domoljubnih i ostalih razloga u ogromnoj većini ipak okupljuju oko hrvatskih katoličkih misija, ispitali smo brojnost tih naših okupljanja.

Na misijskim djelatnostima svih 11 postojećih hrvatskih katoličkih misija u Švicarskoj, po procjeni njihovih voditelja redovito se okuplja oko 10 tisuća ljudi, od 100 tisuća Hrvatica i Hrvata u toj zemlji. U oko 90 posto u ovom istraživanju sudjelovalih hrvatskih katoličkih misija u Njemačkoj, također prema procjenama njihovih voditelja, okuplja se redovito na misama nešto preko 53 tisuće Hrvatica i Hrvata, od barem pola milijuna naših ljudi u toj zemlji.

Ne zaboravljujući naše ljudе koji imaju povremeni kontakt s hrvatskim zajednicama oko misija, pa ni one malobrojne aktivne koji s njima nemaju nikakve veze, ove brojke ipak jasno postavljaju pitanje o desetinama i desetinama tisuća nigdje ne prisutnih, ni u kakvu zajedničku djelatnost umiješanih hrvatskih ljudi.

Još jedno nedovršeno istraživanje u jednoj drugoj zemlji, o broju Hrvata koji su za vrijeme ovih ratnih godina organizirano davali svoj novčani prilog za raznolike pomoći u domovini, najvjerojatnije će pokazati, da je oko 15 posto hrvatskih ljudi u toj zemlji podnijelo taj teret i spasilo obrazostalih.

Izbori su također indikativni za ovaj predmet, koliko će točno naših ljudi izvan domovine u zemljama koje budu dopustile glasovanje sudjelovati na njima.

Mislima da će daljnja sveobuhvatnija istraživanja ovoga predmeta sve iscijeliti od opasnog otudivanja u procjenjivanju snaga hrvatskog izvandomovinstva.

Informiranost u hrvatskom izvandomovinstvu

Hrvatice i Hrvati izvan domovine, u većini gledano, premašu informirani o zbivanjima u domovini, mada su vidljivi određeni stalni pomaci. Ni mogućnosti za domovinske informacije izvan europskog kontinenta za većinu hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka nisu primjereno dostupne, niti je većina za njih još dovoljno animirana.

Najslabiji kontakt s domovinskim medijima imaju naši u Australiji, na Novom Zelandu, u J. Americi i u J. Africi. *Hrvatski radio* i HRT sa satelitskim programom dobro pokrivaju europske zemlje, odnosno samo one naše ljudi u njima

koji imaju satelitske antene. Puno je učinila HMI i *Hrvatski informativni centar* organizirajući elektronsku poštu, višesatni dnevni radio-program za Sjevernu i Južnu Ameriku, TV-satelički program za sjevernoamerički kontinent, te još nekoliko novinskih ponuda.

Sve je to na dobrom putu, ali naprosto premalo u ponudi i u potražnji. Koliko ti spominjani milijuni Hrvatica i Hrvata izvan domovine čitaju hrvatski tisak, za ilustraciju smo zamolili za podatke dvije migrantske novine i tri domovinske. Dolaskom hrvatske države interes izdavača i čitatelja za emigrantska izdanja je iz razumljivih razloga popustio. Sada u emigraciji ima najveću nakladu tjedno dvojezično glasilo HBZ *Zajedničar* s 48.000 primjeraka, ali koji pokriva samo sjevernoamerički kontinent i članove ove stare hrvatske organizacije. U Europi po visini naklade prvi je *Movis*, tromjesečno glasilo hrv. katoličkih misija u Švicarskoj, s nakladom od 14.000 primjeraka. Na drugoj starni *Večernji list* se tiska za inozemstvo u 42.000 primjeraka, *Slobodna Dalmacija* u desetak, te vjerski tjednik *Glas koncila* u 12.000 primjeraka.

Kad nakon ovih brojeva uvidimo koliko nas čitaju izvan domovine, počinju se brzo otapati oni milijuni naših migranata. Očito je, da i ovu činjenicu treba ugraditi u pojam spominjane potrebe demitologizacije hrvatskog izvandomovinstva.

Mislim da, uz nevladine hrvatske ustanove, hrvatska država sa svoje strane treba u dogledno i moguće vrijeme napraviti i ostvariti cijelovit program animiranja i afirmiranja hrvatskog čovjeka i njegovih potomaka izvan domovine. Uistinu nam je dosanjati jedan hrvatski CNN, koji će pokrivati cjeli ovaj planet. Ne mislim da u tome ne bi našli interesa i hrvatski turizam i ostale grane hrvatskog gospodarstva i kulture.

O povratku i povratnicima

Migranti nisu samo problem, svoj i narodni, koji odlaze iz zemlje, već i kada se u nju vraćaju. Na više strana se govori o različitim vidovima onoga, što bi se u cjelini moglo nazvati općim nacionalnim programom za povratak, kako na osobnu tako i na dobrobit naroda i zemlje Hrvata. Uz to svi se slažu u jednom očekivanju, a to je da hrvatska država osigura svima koji to žele osnovne uvjete za povratak i spriječi svako otežavanje adaptacije povratnika. Veselimo se budućim djelatnostima *Ministarstva za povratak i useljenje*, ali bi možda pri hrvatskim veleposlanstvima barem u nekim zemljama bilo korisno imati neku vrstu *attachea* za povratnike.

Suočeni s nezadovoljavajućom i na dugi rok strategijski opasnom demografskom slikom hrvatske domovine, prije nego što počnemo govoriti o povratku, treba se na najbolji mogući način suočiti s odlascima iz domovine zadnjih godina zbog ekonomskih razloga. Ne, oni nas ne smiju obeshrabriti, jer odlazaka će uvijek biti, posebice u ova vremena, kada je, primjerice, u Njemačkoj nacionalni produkt po glavi stanovnika osam puta veći nego u Republici Hrvatskoj.

Tu su nadamo se i skori povratnici naših prognanika iz područja Bosne i Hercegovine i istočne Slavonije. Oni s jedne strane očekuju od svoje matične hrvatske države da im značajno pomogne pri stvaranju ponovnih osnovnih uvjeta življenja na svom rodnom pragu, a s druge je i sami opravdaju i čude se drugima u svijetu, kako uopće može u ovim ratno-poratnim i gospodarskim neprilikama ovako dobro funkcionirati i ekonomski napredovati.

Kada govorimo o ostalim hrvatskim migrantima, onda se među njima već ocrtava nekoliko zasebnih skupina povratnika:

1. Mladi ljudi koji se žele upisati u srednje škole i na fakultete u Hrvatskoj. Nadajmo se da se više neće ponavljati neobjašnjivi postupci pri nestifikaciji inozemnih svjedožbi koji su znali mladim povratnicima doslovno omrznuti dolazak u Hrvatsku. Bilo bi dobro držati rezerviran određeni postotak mjesta za upis hrvatskih daka i studenata iz inozemstva, te pomoći im da zbog nepoznavanja hrvatskog jezika ne budu odbijeni. Uz to, također je nužno učiniti preko svih komunikacijskih kanala znatno više na populariziranju mogućnosti školovanja upravo onih iz inozemstva u domovini. Iako svi i ne završe započete škole, upoznat će bolje jezik i domovinu, a neki će ovdje osnovati i obitelji.

2. Sljedeća brojčano jaka skupina svakako su umirovljenici. Kada se pogleda bolje životna dob hrvatskih migranata, recimo u europskim zemljama, te ako se pozna malo bolje njihove planove, onda je jasno da će u bliskoj budućnosti ovo postupno postajati vrlo jaka skupina povratnika. Ako se i malo stručnije pozabavimo ovom kategorijom povratnika, odmah ćemo vidjeti da je na hrvatskim i međunarodnim razinama još nerješeno puno pitanja vezanih za ovu kategoriju povratnika, primjerice, pitanje sada dvostrukog oporezivanja mirovina, što praktički prosječnog povratnika umirovljenika ostavlja gotovo na prosjačkom štapu.

3. U ovu skupinu spadaju obitelji koje se žele vratiti, a njihov broj već počinje rasti. Kapitalu čast, ali vrednije je od njega omogućiti povratak obiteljima s djecom, kao i osigurati radno mjesto stručnjacima. Obiteljske su potrebe pri povratku također specifične. Na njih još uvijek bitno djeluju negativna iskustva i glasovi onih koji su se već vratili ili po-

kušali vratiti. Velike su pritužbe na domovinsku birokraciju, koja je, izgleda, ponekad specijalizirana pronalaziti razloge da nešto ne učini, nego da traženo izvrši. Spominju se još uviјek mjestimični neskriveni primjeri od sitnije do krupne korupcije. Mnogim našim ljudima vani nije neshvatljivo da toga ima, nego se čude da bahate, lijene i potplatitive, za koje se uglavnom znade i koje je lako otkriti da su takvi, nitko ne smjenjuje. Slično je i s onima koji su, vrativši se u domovinu u prvom valu, izgubili svoj novac u raznim »financijskim inženjerinzima«. Uz muku zbog izgubljenog novca, još ih više demoralizira, kao i sve one koji za to čuju, što počinitelj i takvog kriminala uglavnom nikome u hrvatskoj državi ne odgovaraju za svoja nedjela.

4. U četvrtu skupinu ubrajam povratnike s većim kapitalom i željom za ulaganjem. Uz ratno-poratne prilike i u gornju skupinu spomenute probleme, ove još odbijaju nedostaci u našem bankarskom sustavu, rafinirane i ponekad otvorene pogodbe ispod stola u procesu pretvorbe poduzeća, pa i u komunizmu stečeni neradni mentalitet našeg čovjeka u domovini.

5. Valja računati s još jednom kategorijom svojevrsnih povratnika. Stalno je prisutan trend tzv. *dvojnog stanja*. Svaki dan je više naših ljudi koji dobar dio godine provode u inozemstvu, a drugi dio u domovini. Zaživljavanjem mira i sve većim poboljšanjem prometnih sredstava i komunikacija, ova skupina će biti sve brojnija među hrvatskim migrantima, pa i s njom treba na poseban način računati.

Za sve ove nabrojane i moguće druge različite skupine povratnika nužno je bez odlaganja napraviti stručnu analizu svih mogućnosti, potreba, prednosti i teškoća, da bismo kao država bili efikasni prema i tom dijelu svoga naroda. Pri tom poslu će trebati računati i sa sljedećom činjenicom psihološkog korijena.

Izvan domovine živi dobar broj naših dobrostojećih ljudi koji govore o povratku i koji bi se bez ikakvih ekonomskih strahovanja mogli odmah vratiti u zemlju, ali se ne vraćaju. U većini takvih slučajeva radi se o jednom tipičnom migrantskom fenomenu, kada se dugim godinama tudine odseljenik odvikne od domovine i njezina mentaliteta, a u isto vrijeme stekne u tutoj zemlji i kulturu i druge navike življena. On u biri nije više ni u domovini ni u tutoj zemlji pravo *kod kuće*, ali inercijom određenih dugogodišnjih navika i privikavanja, jednostavno ne može napraviti taj u njegovoj psihi riskantni korak povratka. Uz to, kada se djeca rode i odrastu u tudini, i ona utječu na roditelje posebnim mehanizmima koji im priječe povratak u zemlju roditelja. Ovaj problem je zasigurno jedna od najozbiljnijih zapreka povratka naše spomenute migracijske populacije i tome će također trebati tražiti lijeka.

O Hrvatima koji ostaju izvan domovine

Koliko nam god to bilo teško prihvati, iz sadašnjih prilika gledano, većina Hrvata i njihovih potomaka ostat će živjeti izvan domovine. Ta činjenica postaje zadaća, da njima također državne institucije posvete organiziranu i sustavnu brigu, puno snažniju od uobičajenih diplomatskih i sličnih usluga. Nema dvojbe, da je to u interesu domovine i hrvatskog bića razasutog i uzraslog diljem ovog planeta. Prvi pristup bi uostalom mogao i među njima regrutirati neočekivane povratnike. Evo nekoliko područja najvažnijih mogućnosti takve sustavne brige i djelovanja.

1. Svekolike, ali posebice kulturne, gospodarske i crkvene veze iz domovine trebaju se stalno i domišljato povećavati, jer ih nikad ne može biti previše. Za jedan dobar dio naših ljudi, naročito mlađih, važne su sportske veze i djelatnosti. Vani češće zadnjih godina sretnemo ljude hrvatskog podrijetla, koji su se počeli jače identificirati sa svojim hrvatskim korijenima, kada su čuli da je neki sportaš međunarodne reputacije - iz Hrvatske.

2. Obično se kaže, da diplomacija svaku zemlju previše košta, ali kada je diplomacija kvalitetna, ona ne može biti preskupa. Znamo da smo mlada država, da nismo imali kada školovati i steći iškusni diplomatski kadar. Stoga treba reći, da na ovom početku hrvatska diplomatska predstavninstva i njihovi djelatnici čine dosta prema svojim mogućnostima i sposobnostima. Međutim prolaze brzo ove prve godine koje oprštaju, i očekivanja ljudi, kako naših tako i stranih, brzo se povećavaju. Ovdje navodim kao primjer nešto za područje kulture, a mislim i na političke i druge aspekte diplomatskog djelovanja: moglo bi biti bolje, kako za naše migrante tako i za ugled Hrvatske u dotičnoj zemlji, da za kulturne attachee hrvatskih diplomatskih predstavninstava počnu stizati, recimo, renomirani hrvatski pisci, slikari i drugi priznati kreativni ljudi iz svijeta kulture, koji bi poznavali svijet kulture dotične zemlje i bili u stanju ući u njega, te tako svima oko sebe imali što pokazati i reći.

3. Ovdje je nezaobilazno spomenuti naše ljude koji dolaze u posjet i na odmor u domovinu, uključujući i one rođene i odgojene po tuđem svijetu. Zbog njihova broja, stalnosti i višestrane važnosti, i oni traže i zasluzuju poseban pristup, te otvaraju za sebe i za domovinu velike i uzajamne koristi i zadovoljstva. Jer tko god jednom upozna ljepotu hrvatske zemlje, razumjet će da nije slučajno što je zovemo *Lijepa naša* i ostat će joj privržen.

4. I još nešto u ovom kontekstu. Kad potpuno dođe mir i usavrše se prometne veze, uvjeren sam da ćemo se u Hrvatskoj već u doglednoj budućnosti suočiti s prevelikim brojem

stranih turista, te bismo mogli biti u opasnosti, da ljude svoga roda i koljena u tom pogledu zapostavimo, da prodamo strancima za novac domaću obiteljsku atmosferu svojih velikih i malih mjesta, čistoću i prirodnu sačuvanost svoga kopna i mora. I s time treba dugoročno računati prije nego što nastanu ikakve štete.

5. S nama izvan domovine povezan je još jedan neiskorišteni a vrlo značajan aspekt uzajamne koristi. Poznato je da stotine tisuća naših ljudi drže svoje novce u stranim bankama. Međutim nikakva se sustavna promidžba ne čini da bi se privuklo naše migrante, kako bi barem dio svoga novca počeli držati u hrvatskim bankama. Bila bi to blagodat i za hrvatsku državu i za njih osobno. Jer, ne zaboravljujući na visinu kamata i njihovo neoporezivanje, vrlo su privlačni. Hrvatska bi u tom pogledu na dulji rok mogla lako konkurirati Švicarskoj, naravno, ako se učini ono što je za jednu takvu granu gospodarstva potrebno učiniti.

O slozi i neslozi u hrvatskom izvandomovinstvu

Nisu rijetke izjave pojedinaca koji spominju neslogu među Hrvatima izvan domovine. Zadnje dvije-tri godine bilježim, boraveći po mnogim hrvatskim zajednicama u svijetu, u čemu se to Hrvati slažu i ne slažu, o čemu to drugčije misle i u čemu nastaju neslove. Kada se tako samo malo temeljiti pogledaju svi nesporazumi i neslaganja među nama izvan domovine, onda se u većini slučajeva očituje nekoliko činjenica.

Prvo, u poimanju i zastupanju nedvojbenih hrvatskih interesa u velikoj većini nema značajnih neslaganja. Kako isti takav duh zajedništva osjećamo i u domovini, onda se s pravom može reći, da su ovo godine slove i jedinstva domovinskog i izvandomovinskog dijela Hrvatske.

Drugo, tamo gdje postoje nesporazumi ili nesuradnja, uglavnom su u pitanju razmimoilaženja u manjim i očekivanim pitanjima, i to na puno mesta pod utjecajem osobnih netrpeljivosti, nesposobnosti za zajednički rad, zavisti i drugih nesavršenosti pojedinaca.

Treće, za pretjeranim isticanjem i kukanjem nad neslogom posežu po pravilu oni pojedinci, čiji osobni prijedlozi ili stavovi njihove skupine ne bivaju od drugih prihvaci.

Jasno je da na ovom polju imamo još što raditi, te da ćemo, kada se na jednoj strani, u domovini poboljša kulturna suradnja neistomišljenika, a na drugoj stvari, kada se izvan domovine po pojedinim državama bolje povežemo i složimo, biti još snažniji i utjecajniji.

U ovom sklopu još nešto treba potcrtati. Hrvatski čovjek vani cvjeta i sve ponosnije živi sa svakom lijepom riječju i viještu iz domovine, sa svakim porastom međunarodnog ugleda hrvatske države i njezine vlasti.